

Список використаних джерел

1. Цивільний кодекс України : Закон України від 16 січня 2003 р. № 435-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 40–44. Ст. 356. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15>.

2. Про правовий режим воєнного стану. Закон України від 12.05.2015 р. № 2526-IX. *Відомості Верховної Ради України*. 2015. № 28. Ст. 250. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text>.

3. Стаття Процедура визнання особи безвісно відсутньої під час воєнного стану. *Юрфема. ua. Асоціації жінок юристок*. від 15.04.2022. URL: [http://jurfem.com.ua/protsedura-vyznannya-osoby-bezvisno-vidsutnyoyu-pid-chas-voennoho-stanu/#:~:text="](http://jurfem.com.ua/protsedura-vyznannya-osoby-bezvisno-vidsutnyoyu-pid-chas-voennoho-stanu/#:~:text=)

4. Про правовий статус осіб, зниклих безвісти за особливих обставин. Закон України» В редакції Закону від 12.07.2018 р. № 2191-IX. *Відомості Верховної Ради України*. 2018. №38. ст.280. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2505-19#Text>.

УДК 347.91/.95(477)«364»

Олена ЦЕРКОВНА,

доцент кафедри цивільно-правових дисциплін
Одеського державного університету внутрішніх
справ, кандидат юридичних наук, доцент

ДЕЯКІ ОСОБЛИВОСТІ ЦИВІЛЬНОГО СУДОЧИНСТВА В УКРАЇНІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Понад 210 днів на території України ведуться бойові дії, українці мужньо обороняються від збройного нападу росії. З 24 лютого 2022 року на території нашої держави запроваджено воєнний стан, який було продовжено низкою указів Президента України, зокрема останній від 12 серпня 2022 року № 573/2022 «Про продовження строку дії воєнного стану в Україні», затвердженим законом № 2500-IX від 15.08.2022 року.

В умовах воєнного стану держава максимально старається налагодити й забезпечити стабільну роботу всіх її органів. Проте, живучи в реаліях сьогодення, бачимо, що важко забезпечити безперервну діяльність державних інституцій так, як це було в Україні у мирний час. Не стала винятком і судова система.

Забезпечення належного та безперервного функціонування діяльності судової системи в умовах воєнного стану є дуже важливим. Згідно із ст. 55 ЗУ «Про судоустрій і статус суддів» припинення роботи суду у зв'язку зі військовими діями, за рішенням Вищої ради правосуддя, ухваленим на підставі подання Вищої кваліфікаційної комісії суддів України, суддя може бути, за його згодою, відряджений до іншого суду того самого рівня і спеціалізації для здійснення правосуддя. Якщо обставини, що були підставою відрядження судді, продовжують існувати, за зверненням голови суду, до якого суддя відряджений, та за згодою такого судді Вища рада правосуддя продовжує строк відрядження, але не більше ніж на один рік. Загальний строк відрядження не може перевищувати два роки [1].

Щодо забезпечення функціонування судової влади, то законодавство дає нам можливість змінити територіальну підсудність судових справ. Парламент вніс зміни до закону і дозволив голові Верховного Суду застосувати принцип екстериторіальності. Тобто, переносити розгляд справ з небезпечних територій до безпечних та контрольованих Україною міст.

Суди працюють настільки, наскільки це можливо в існуючих умовах, та намагаються дотримуватися балансу між безпекою суддів, працівників апарату, учасників справи та дотриманням процесуальних прав учасників справи і засад судочинства.

Відповідно до ст. 26 Закону України «Про правовий режим воєнного стану», судочинство здійснюється виключно судами, які створені відповідно до Конституції України, створення особливих та спеціальних судів не допускається, а будь-яке скорочення чи прискорення форм судочинства не допускається, але сьогодення змінює таку. Тож ВРУ були внесені зміни в ЗУ «Про судоустрій та статус суддів», а також Радою суддів України та Верховним Судом були прийняті відповідні рішення і рекомендації, регулюючи порядок роботи судових установ [2].

Ще 02 березня 2022 року Рада суддів України опублікувала рекомендації щодо роботи судів в умовах воєнного стану. Так, всім судам України в умовах воєнного стану було рекомендовано «По можливості відкладати розгляд справ (за винятком невідкладних судових розглядів) та знімати їх з розгляду, зважати на те, що велика кількість учасників судових процесів не завжди мають змогу подати заяву про відкладення розгляду справи через залучення до функціонування критичної інфраструктури, вступ до лав Збройних сил України, територіальної оборони, добровольчих воєнних формувань та інших форм протидії збройної агресії проти України, або не можуть прийти в суд у зв'язку з небезпекою для життя.

Справи, які не є невідкладними, розглядати лише за наявності письмової згоди на це усіх учасників судового провадження».

Також, Рада суддів України зазначила, що багато справ відкладаються, оскільки сторони не можуть брати участь з різних об'єктивних причин. Суди часто відкладають справи і слухають першочергові: пов'язані з криміналом, коли потрібно вирішувати питання про взяття під варту чи продовження тримання під вартою. Або термінові справи, пов'язані із обслуговуванням військових адміністрацій.

Також, Рішенням від 14 березня 2022 року № 10 Рада суддів України затвердила окремі рекомендації організації роботи судів та суддів в умовах воєнного стану, якими роз'яснено особливості участі суддів у національному спротиві, особливості трудових відносин із суддями, які вимушено залишили свої місця проживання та перебувають в інших містах або за кордоном, а також питання, що стосуються нарахування та виплати суддівської винагороди.

Наприкінці вересня, голова Ради суддів України Богдан Моніч приймаючи участь в обговоренні питання щодо особливостей забезпечення безпеки здійснення правосуддя в умовах воєнного стану,

значив, що питання безпеки здійснення правосуддя потребує певної конкретизації зважаючи на застосування агресором бомбардувань щодо цивільної інфраструктури України, адже з початку повномасштабної військової агресії, населені пункти України систематично зазнають ракетних ударів, а в прифронтових містах і селах – бомбардувань, артилерійських та мінометних обстрілів. Також голова Ради суддів відзначив, що свідченням ефективної роботи судової гілки влади в умовах війни є й те, що судова статистика почала фіксувати зростання кількості справ, які надходять до судів [3].

Таким чином, можна зробити висновок, що воєнні дії не заважають звертатися до судових установ у разі такої потреби. Навіть попри війну, суди працюють і здійснюють правосуддя, надаючи пріоритет безпеці та збереженню життя і здоров'я як учасників процесу, так і працівників судової установи. Загалом, робота суду залежить від того, яка ситуація склалась у регіоні, де такий суд розташований. Але, разом з цим скорочення чи прискорення будь-яких форм судочинства забороняється, також не допускається створення надзвичайних та особливих судів. Щодо повноваження судів, органів та установ системи правосуддя, то вони передбачені Конституцією України, і не можуть бути обмежені в умовах правового режиму воєнного стану.

Список використаних джерел

1. Про судоустрій і статус суддів: Закон України від 02.06.2016 р. № 31. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1402-19#Text>.
2. Про правовий режим воєнного стану : Закон України від 12.05.2015 р. № 28. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text>.
3. Про учать голови Ради суддів України у заході, що відбувся в межах нової фази ініціативи «Модельні суди». URL: <http://rsu.gov.ua/ua/news/golova-rsu-vzav-ucast-v-obgovorenni-pitanna-zabezpecenna-bezpeki-zdijsnenna-pravosudda-v-umovah-voennogo-stanu>.